OSKAR UAYLDNING «DORIAN GREYNING PORTRETI» ROMANIDA PORTRETNING BADIIY RAMZ SIFATIDAGI VAZIFASI

Asronbekova Rayyona

Andijon davlat universiteti, Filologiya fakulteti

Annotatsiya. Ushbu maqolada Oskar Uayldning «Dorian Greyning portreti» romanida portret obrazining badiiy-estetik vazifasi tahlil qilinadi. Portretning qahramonning tashqi go‘zalligi, ichki dunyosi, ma’naviy tanazzuli va vijdoni bilan bog‘liq ramziy ma’nolari yoritiladi. Shuningdek, asarda tashqi ko‘rinish va ichki mohiyat o‘rtasidagi ziddiyatning badiiy ifodalanishiga e’tibor qaratiladi.

Kalit so‘zlar: Oskar Uayld, Dorian Grey, portret, ramz, go‘zallik, vijdon, ma’naviy tanazzul, badiiy detal.

Аннотация. В данной статье анализируется художественно-эстетическая функция образа портрета в романе Оскара Уайльда «Портрет Дориана Грея». Раскрываются символические значения портрета, связанные с внешней красотой главного героя, его внутренним миром, нравственной деградацией и совестью. Особое внимание уделяется художественному воплощению противоречия между внешним обликом и внутренней сущностью человека в произведении.

Ключевые слова: Оскар Уайльд, Дориан Грей, портрет, символ, красота, совесть, нравственная деградация, художественная деталь.

Abstract. This article analyzes the artistic and aesthetic function of the portrait as a literary image in Oscar Wilde’s novel *The Picture of Dorian Gray*. It explores the symbolic meanings of the portrait in relation to the protagonist’s external beauty, inner world, moral degradation, and conscience. Particular attention is paid to the literary representation of the conflict between outward appearance and inner essence in the novel.

Keywords: Oscar Wilde, Dorian Gray, portrait, symbol, beauty, conscience, moral degradation, literary detail.

KIRISH

Badiiy asarda ayrim predmetlar oddiy buyum vazifasidan yuqoriga ko‘tarilib, qahramon ruhiyati va asarning asosiy g‘oyasini ochib beruvchi ramzga aylanadi. Bunday vositalar adabiyotshunoslikda ramziy obraz yoki badiiy detal sifatida o‘rganiladi. Oskar Uayldning «Dorian Greyning portreti» romanida portret ana shunday muhim badiiy vazifani bajaradi.

Roman markazida insonning tashqi go‘zalligi bilan ichki ma’naviy olami o‘rtasidagi munosabat masalasi turadi. Dorian Grey tashqi ko‘rinishining o‘zgarmasligini istaydi, biroq uning hayoti davomida qilgan tanlovlari va axloqiy xatolari portretda aks eta boshlaydi. Natijada portret qahramonning yashirin mohiyatini ko‘rsatuvchi o‘ziga xos ko‘zguga aylanadi.

ASOSIY QISM

Portret va tashqi go‘zallik tushunchasi

Asar boshida Dorian Grey yosh, chiroyli va boshqalarda hayrat uyg‘otadigan yigit sifatida tasvirlanadi. Rassom Bezil Xolluord uning portretini yaratadi. Bezil uchun Dorianning go‘zalligi nafaqat tashqi joziba, balki ijodiy ilhom manbayidir. Lord Genri esa Dorianning e’tiborini yoshlik va go‘zallikning vaqtinchalik ekaniga qaratadi.

Aynan shu fikrlar Dorianning hayotga munosabatiga ta’sir qiladi. U o‘zining tashqi go‘zalligi saqlanib qolishini, vaqt va hayotiy tajribalar uning yuzida iz qoldirmasligini istaydi. Bu istak oddiy orzu bo‘lib qolmay, uning keyingi hayotidagi axloqiy muammolarning boshlanishiga aylanadi.

Muallif shu orqali go‘zallikning o‘zi insonni ma’naviy jihatdan mukammal qilmasligini ko‘rsatadi. Tashqi ko‘rinish insonning ichki dunyosi haqida doimo to‘g‘ri ma’lumot bermaydi. Dorian chiroyli ko‘rinishda qolgan sari, uning ichki olami esa tobora qorong‘ilashib boradi.

Portret — vijdon va ma’naviy holat ko‘zgusi

Romandagi portretning eng muhim vazifasi Dorian Grey qalbida yuz berayotgan o‘zgarishlarni aks ettirishidir. Qahramonning tashqi qiyofasi deyarli o‘zgarmaydi, ammo portretda uning xatti-harakatlari va axloqiy tanlovlari iz qoldiradi.

Dorian aktrisa Sibila Veyn bilan munosabatida shafqatsizlik ko‘rsatganidan keyin portretda ilk o‘zgarishni sezadi. Bu hodisa uning vijdoni butunlay yo‘qolmaganini anglatadi. Portret unga qilgan ishlarini eslatib turuvchi ma’naviy dalilga aylanadi.

Keyingi voqealarda Dorian turli xatolarga yo‘l qo‘yadi. U tashqi ko‘rinishini saqlab qolgan holda, o‘zining asl qiyofasini boshqalardan yashirishga urinadi. Biroq portret uning yashirin hayotini fosh etuvchi vosita bo‘lib qoladi. Shu sababli portretni qahramonning vijdoni, gunohlari va ichki ziddiyatlarining badiiy ifodasi sifatida talqin qilish mumkin.

Portretning o‘zgarishi shunchaki fantastik hodisa emas. U insonning ma’naviy holatini tashqi shaklda ko‘rsatish imkonini beruvchi ramziy usuldir. Muallif ko‘rinmas ruhiy jarayonlarni ko‘z bilan ko‘rish mumkin bo‘lgan tasvirga aylantiradi.

Portret va ikki xil qiyofa o‘rtasidagi ziddiyat

Asarda Dorianning ikki xil qiyofasi mavjud: jamiyat ko‘radigan go‘zal yigit va portretda aks etadigan ma’naviy jihatdan buzilgan inson. Ushbu qarama-qarshilik roman g‘oyasining markazida turadi.

Dorian tashqi qiyofasi orqali odamlarning ishonchini saqlab qoladi. Uning ko‘rinishi boshqalarda ijobiy taassurot uyg‘otadi, ammo portret uning haqiqiy holatini ko‘rsatadi. Shu tariqa muallif jamiyatda tashqi ko‘rinishga haddan tashqari katta baho berish muammosini ham ko‘taradi.

Portretning yashirin joyda saqlanishi Dorianning o‘z ayblarini boshqalardan berkitishga intilishini ifodalaydi. U portretni yashirishi mumkin, lekin unda aks etayotgan ma’naviy haqiqatdan qutula olmaydi. Bu holat inson o‘z xatolarini inkor etishga urinsa ham, ularning oqibatlari yo‘qolib ketmasligini anglatadi.

Portretning yakuniy ramziy ma’nosi

Roman yakunida Dorian portretni yo‘q qilish orqali o‘z gunohlaridan qutulmoqchi bo‘ladi. Biroq bu harakat uning ichki ziddiyatini hal etmaydi. Aksincha, portret bilan bog‘liq yakuniy voqea qahramonning o‘z qilmishlari oldidagi javobgarligini yanada keskinlashtiradi.

Asar oxiridagi hodisalar portret va Dorian o‘rtasidagi ramziy bog‘liqlik uzilmasligini ko‘rsatadi. Portretni yo‘q qilishga urinish aslida o‘z vijdonini yo‘q qilishga bo‘lgan urinish sifatida talqin etilishi mumkin. Muallif inson o‘zining ichki mohiyatidan butunlay qochib qutula olmasligi haqidagi fikrni ilgari suradi.

XULOSA

Oskar Uayldning «Dorian Greyning portreti» romanida portret asarning asosiy g‘oyasini ochib beruvchi markaziy ramz hisoblanadi. U qahramonning ichki dunyosi, vijdoni, axloqiy tanlovlari va ma’naviy tanazzulini aks ettiradi. Portret orqali tashqi go‘zallik va ichki mohiyat o‘rtasidagi tafovut yorqin namoyon bo‘ladi.

Asarning badiiy qiymati shundaki, muallif murakkab axloqiy va falsafiy masalalarni bitta obraz atrofida birlashtiradi. Portret Dorian uchun yashirilishi mumkin bo‘lgan sir bo‘lsa-da, ayni paytda uning asl qiyofasini ochib beruvchi dalildir. Roman o‘quvchini go‘zallikni faqat tashqi ko‘rinish bilan o‘lchamaslikka, insonning axloqiy tanlovi va ichki dunyosiga ham e’tibor berishga undaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Uayld, Oskar. *Dorian Greyning portreti.* — O‘zbek tilidagi tarjima nashri.
2. Quronov, D. *Adabiyotshunoslikka kirish.* — Toshkent.
3. Hotamov, N., Sarimsoqov, B. *Adabiyotshunoslik terminlarining ruscha-o‘zbekcha izohli lug‘ati.* — Toshkent: O‘qituvchi.
4. Boboyev, T. *Adabiyotshunoslik asoslari.* — Toshkent: O‘zbekiston.